

ODGOVORI NA NEKA LITURGIJSKA PITANJA

Ako je suditi prema povratnim informacijama koje nam stižu od naših čitatelja, rubrika "Praktična pitanja" neobično zanima naše čitatelje. Takva su najčešća pitanja i prijedlozi koji nam stižu usmeno i pismeno. Na neka smo odgovarali izravno, a za ovaj smo broj odabrali neka koja nam se čine značajnija i mogla bi zanimati širi broj čitatelja.

1. *Kićenje oltara cvijećem u korizmi i došašću često je predmet nesporazuma. Blagdanski stol je nezamisliv bez cvijeća. Može li se to primijeniti i na "sveti stol" na kome se nudi i blaguje "anđeoska hrana"?*

Pitanje kićenja oltara cvijećem u korizmi i došašću zahtijeva malo opširniji uvod o uresima oltara uopće, da bi se pravilnije uočio smisao propisa o primjeni ili neprimjeni u korizmi i došašću.

Dolikuje da oltar kao "središte zahvaljivanja" u crkvi bude dolično urešen. To je sasvim jasno i lako prihvatljivo svim kršćanima. Problem nastaje kod izbora sadržaja uresa, mjesta i vremena njihova postavljanja. "Opća uredba Rimskog misala" (OUM)¹ kao ukrase oltara izričito spominje: *oltarnik* (stolnjak), *svijeće* i *križ*. Za oltarnik se izričito veli da bude "na oltaru" a za svijeće i križ da mogu biti "na oltaru ili pokraj njega već prema izgledu oltara i prezbiterija".² Uz izgled oltara i prezbiterija navedena su još dva načela kod raspoređivanja svijećnjaka i križa: da vjernici mogu lako pratiti što se na oltaru zbiva ili se na nj stavlja i da okupljena zajednica može dobro vidjeti križ.

Cvijeće "Opća uredba misala" ne spominje, ali ga izričito spominje "Biskupski ceremonijal" (BC) kad određuje propise o slavljenju Gospodnjih otajstava tijekom godine pa određuje: "U korizmenom je vremenu zabranjeno kićenje oltara cvijećem. Iznimku predstavlja 4.

¹ Usp. "Opća uredba Rimskog misala" (OUM), br.268-270.

² OUM, br. 269.

korizmena nedjelja (Veseli se) te svetkovine i blagdani” .³ Za došašće je određeno da se “oltar kiti cvijećem⁴ onom umjerenošću koja odgovara naravi toga vremena a da se ne preduhitri punina Božićnog veselja” .⁵

Iz navedenih propisa i uputa nameću se neki praktični zaključci koji su odgovor na postavljeno pitanje i smjernice onima koji su za to zaduženi ili ih zanima to pitanje:

- “Opća uredba misala” ne spominje cvijeće kao sastavni dio uresa oltara, ali ga i ne zabranjuje.

- “Biskupski ceremonijal” zabranjuje kićenje oltara cvijećem u korizmi (osim 4. kor. nedjelje i svetkovina) što sugerira zaključak da ga u drugim vremenima liturgijske godine pretpostavlja.

- U došašću je dopušteno kititi oltare cvijećem.

- Čini mi se prikladnijim cvjetne aranžmane stavljati u podnožje oltara ili uz oltar nego na oltarnu “menzu”. Osobito ako su ti aranžmani takvih dimenzija da sprječavaju okupljenim vjernicima pogled na ono što se na oltaru zbiva ili na nj stavlja. Drugim riječima, vaze s cvijećem bi trebalo tretirati jednako kao svijećnjake i križ i radije ih stavljati uz oltar nego na oltar.

2. Često se u zavjetnim (votivnim) misama Bl. Dj. Marije sva svetopisamska čitanja uzimaju iz misnih slavlja u čast BDM a prekida redoviti slijed čitanja. To se radi i na obavezne spomendane. Što činiti?

Čitanju ili naviještanju Svetoga pisma treba pridavati najveće poštovanje i pozornost jer “kad se u Crkvi čita Sveto pismo, tada sam Bog govori svome narodu, a Krist nazočan u svojoj riječi navješćuje evanđelje”.⁶ Crkva želi da se vjernicima pripravi što bogatiji stol Riječi Božje tako “da se kroz određen broj godina narodu pročita značajniji dio Svetoga pisma” (SC 51). Preciznije rečeno, preko trogodišnjega nedjeljnog niza i dvogodišnjeg svagdanjeg (uz neke posebnosti u Časoslovu) vjernicima se navijesti skoro čitavo Sveto pismo.

³ BC br. 252

⁴ Latinski izvornik glasi: “*Altare floribus ornari prohibetur.*” Hrvatski prijevod ne spominje izričito “cvijeće” pretpostavljajući da imenica “kićenje” to podrazumijeva. Ovdje sam svjesno nadodao imenicu “cvijeće” zbog naravi pitanja i jasnoće odgovora.

⁵ BC br. 236

⁶ OUM br. 9.

Raspored svetopisamskih čitanja učinjen je prema načelu "polususljednosti" ili tematski. Polususljedno čitanje pretpostavlja da čitanja iz neke svetopisamske knjige slijede jedan za drugim, ali ne da se čitanje nastavlja striktno ondje "gdje se zadnji put stalo". Tematska su čitanja podijeljena prema duhu pojedinih vremena liturgijske godine prema tome da li se radi o došašću, korizmi ili vazmenom vremenu. Ta se dva načela katkad međusobno usklađuju.

Zavjetne ili votivne mise na čast Blažene Djevice Marije koje se prakticiraju u nekim zajednicama svake subote spadaju u grupu "prigodnih misa" koje se uzimaju "u raznim prigodama kršćanskog života za potreba svekolikog svijeta ili sveopće i mjesne Crkve".⁷ Svetopisamska čitanja na te dane ravnaju se prema rasporedu čitanja za obične dane, jer se obrasci takvih misa i mogu uzeti samo u one dane kad se primjenjuje taj redoslijed. Konkretnije rečeno, nedjeljom, na svetkovine i blagdane ne mogu se uzeti prigodne i zavjetne mise pa ni svetopisamska čitanja povezana s tim misnim obrascima. Ali, "prema sudu upravitelja crkve ili samog misnika, ... mogu se u slavlju s narodom uzeti mise koje odgovaraju potrebi ili koristi naroda i "na obvezatne spomendane, svagdane došašća do 16. prosinca, božićne svagdane poslije 2. siječnja, vazmene svagdane nakon Vazmene osmine".⁸

Na temelju iznesenih propisa i načela proizlaze slijedeći zaključci:

- U danima kada se čitaju čitanja po redoslijedi svagdanjeg lekcionara treba se držati predloženoga rasporeda svetopisamskih čitanja preko tjedna tijekom čitave godine.

- Taj se redoslijed prekida ako naiđe neka svetkovina ili blagdan. Obavezni spomendani ne prekidaju taj niz.

- Ako se zbog svetkovine ili blagdana prekine susljedno čitanje, svećenik može spojiti dijelove koji su izostavljeni ili odlučiti kojemu od njih valja dati prednost.

- U misama za posebne skupine svećeniku je slobodno izabrati tekstove koji će za to posebno slavlje biti prikladniji, samo ako su uzeti iz odobrenog lekcionara.⁹

⁷ OUM br. 326.

⁸ OUM br.333

⁹ Usp. OUM br. 318-320.

3. *Svojevremeno je u SB pisano o križu (raspelo) na oltaru ali se ne spominje da li na križu mora biti i "korpus". Po našim crkvama križevi na oltaru redovito imaju i korpus. Pitam: Na koju stranu treba okrenuti korpus: prema narodu ili prema svećeniku?*

Lik "predragocjenog i životvornog križa" zauzima prvo i povlašteno mjesto među svetim slikama i likovima jer je simbol cjelokupnog vazmenog otajstva ... i predstavlja Kristovu muku i njegov trijumf nad smrću te navješćuje njegov drugi, slavni dolazak.¹⁰ Zbog toga je znak križa tijesno povezan s oltarom "na kome se pod otajstvenim znakovima uprisutnjuje žrtva križa".¹¹ Za vrijeme misnog slavlja križ treba biti na oltaru ili u blizini oltara. Ako je križ stalno postavljen na zidu iza oltara ili na nekom postolju uz oltar, onda nije potrebno držati još jedan križ na oltaru. "Ne bis idem" = ne dvaput isti lik!

Križ je prvenstveno "drvo križa" i raspelo koje nužno ne uključuje i lik "Raspetoga" na tom drvetu što se popularno najčešće naziva "korpus" i prikazuje Isusovo tijelo obješeno na križu. Ako je pak na križu lik Krista raspetoga (korpus), onda ta strana treba biti okrenuta naprijed dok se nosi u procesiji.¹² Isto pravilo vrijedi i kad je raspelo postavljeno na oltar: korpus treba biti na prednjoj strani, okrenut prema narodu.

4. *Dok se u crkvi moli "Anđeo Gospodnji" je li prikladnije stajati na nogama ili klečati?*

Klečanje kao liturgijska kretnja udomaćilo se u zapadnoj liturgijskoj praksi veoma kasno, a na Istoku to nikada nije postalo. Današnje liturgijsko zakonodavstvo predviđa da se za vrijeme misnog slavlja kleči jedino "za vrijeme posvećenja, osim ako to nije moguće zbog tijesna prostora, velikog broja prisutnih ili drugih opravdanih razloga".¹³ Dakle, ne mora se niti tada klečati. Prema tome, i za vrijeme molitve "Anđeo Gospodnji" zajednica stoji na nogama kao i za vrijeme ostalih misnih molitava.

Fra Marko Babić

¹⁰ BC br. 1011.

¹¹ OUM br.259

¹² BC br. 79.

¹³ OUM br. 21.